

des doods had afgetreden; die de bitterheid des doods ganschelijk had uitgedronken; aan wien alles gestorven was; en die daarom, na den eeuwigen dood doorworsteld te hebben, niet meer sterven kon.

Hij zou dus op deze wereld eindelijk hebben moeten blijven leven. Maar ook dit kon niet, want Jezus was niet meer van deze aarde. Hij hoorde hier niet meer thuis. Hij leefde na zijn opstanding in de eeuwigheid. Zelfs in zijn aanvankelijk verheerlijkt lichaam kon hij geen aansluiting meer hebben aan een wereld, waarin alles vergankelijk was en onderworpen aan den dood.

Vandaar dat Jezus na zijn opstanding een daad van opoffering doet, door nog veertig dagen lang, nu en dan, aan zijn discipelen te verschijnen. Alles riep hem naar boven. Deze wereld bood hem geen plaats der ruste meer. Hij was door den dood vreemd aan haar geworden. En niet genoeg kan de liefde, kan de deernis en kan het goddelijk mededoogen geloofd, waarmee de Christus ook na zijn opstanding, nog op deze wereld vertoeven blijft.

Hij deed dit uit liefde voor zijn jongeren. Hij deed dit uit liefde voor zijn kerk. Hij deed dit uit liefde ook voor u. Maar voor hem was het vrijwillige berooven van hemelheerlijkheid. Voor hem ontfermde zelfopoffering. Zich een lijden getroosten, dat niet meer voegde bij zijn staat.

Ge merkt dan ook wel hoe Jezus reeds terstond na zijn opstanding alle aanraking naar het vleesch afstoot, en tot Maria zegt: "Raak mij niet aan, want ik ben nog niet opgevaren."

Daar Jezus ten hemel opvoer was derhalve niet raadslachtig noch vreemd, maar volkomen natuurlijk.

Hij kon op aarde niet blijven; hij moest naar den hemel toe; en nu zijn er, om van de aarde naar den hemel te komen, slechts twee wegen, of door den dood, of door een opvaren.

Sterven nu kon Jezus niet meer. Hij moest dus wel ten hemel varen; en al ware het dan ook, dat de Evangelisten en de Handelingen ons geen opzettelijk bericht van deze Hemelvaart gaven, toch zou de kerk geen oogenblik in twijfel kunnen verkeren, maar met zekerheid getuigen kunnen, dat Jezus ten hemel gevaren was.

Ze wist uit het gebeurde met Elia, dat hemelvaart mogelijk is, en waar de weg des doods voor Jezus was afgesneden, had ze dus geen andere keuze, dan om ook bij Jezus van een hemelvaart te spreken.

Toch heeft de Heere niet gewild, dat zijn kerk alleen op onderstellingen bouwen zou.

Neen, hij is niet eenzaam en verlaten, ongewerkt en ongezien, van deze aarde verdwenen, maar heeft gewild dat zijn jongeren van zijn hemelvaart getuige zouden zijn. Zij waren er bij, toen hij op zou varen. Hij nam afscheid van hen, eer hij opvoer. En toen de wolke hem wegnam van voor hun oogen, verschenen twee engelen Gods om zijn discipelen te troosten, en nogmaals aan de discipelen, en door hen aan heel de kerk, de belofte te herhalen, dat hij eens uit dien hemel naar deze aarde zou wederkomen, om het werk te voleinden en den triomf te besluiten, die op Golgotha en in het geopend graf was aangevangen.

En juist die belofte nu van zijn wederkomst hoort bij zijn hemelvaart bij. Zonder die belofte is de hemelvaart slechts de aanduiding van de wijze waarop hij, u Jezus, van deze aarde wegwegaan. Dan raakt ge uw Heiland door zijn hemelvaart eenvoudig kwijt. Dan is zijn taak op aarde afgedaan, en of hij nu wegwegaan door een tweeden dood of wegwegaan door een opvaren ten hemel, het resultaat blijft hetzelfde, dat u Jezus weg is, en dat gij op aarde het nu zonder Jezus hebt af te doen.

Maar met die belofte wordt dit heel anders. Evenzoo anders als het verschil wat het voor u gezin maakt, of vader voor langen tijd van u gaat, of verre reizen, maar met het voor-nemen om straks weder te keeren, of wel dat ge u vader verloor door den dood.

Gaat vader van u, om nooit weer te keeren, dan hebt ge uw leven er op in te richten, om voortaan zonder vader te zijn, en kunt ge niet meer met hem rekenen. Maar gaat vader op verre reizen, met de belofte van straks weer te keeren, dan leeft ge wel voor een tijd verlaten, maar wordt alles er op ingericht, om na korter of langer tijd vader weer in liefde te ontvangen en het leven met hem voort te zetten.

En dat beeld nu heeft Jezus zelf in zijn gelijkenis gebruikt, van een aanzienlijk man die reisde naar verre landen, om een koninkrijk te ontvangen, en die, nadat hij het ontvangen had, tot de zijnen weder zou keeren.

Om weder te keeren, niet maar als de vader, die terugkwam gelijk hij ging, maar als een hoofd des gezins, dat inmiddels van arm rijk was geworden, en nu zou terugkeeren, niet enkel om de zijnen door zijn weerzien te verblijden, maar om ze rijk, om ze overgelukkig te maken, en ze te doen deelen in zijn weelde.

En fout, een onvergeetlijke, een liefdelooze fout is het dus in het geloof van Gods volk, als het na Jezus hemelvaart voortleef, alsof Jezus niet alleen weg was, maar eeuwig weg zou blijven.

En toch, dat komt maar al te veel voor.

Duizenden bij duizenden van Gods kinderen leven wel in de hoop, om straks bij hem sterven in den hemel in te gaan, en daar met Jezus te wezen, maar ze talen niet en ze kunnen niet naar die heerlijke belofte, die voor al Gods volk in zijn toekomst ligt.

Ze vergeten, dat, als ze sterven, hun lichaam niet medegaat, en dus alleen hun ziel, afgescheiden van hun lichaam, gedrenkt zal worden met geestelijke zaligheid; en dat ze dus in dien afgescheiden staat wel geestelijke gemeenschap met hun Jezus in de ziel zullen kunnen oefenen, maar dat ze hem nooit met het oog zullen zien.

Ze vergeten, dat de gezaligden in den hemel in het visioen op Pathmos, branden van ongeduld, om de heerlijkheid van hun Christus te zien ingaan, en telkens roepen: "Tot hoe lange, Heere!" — en dat hun gezegd werd, dat ze nog een weinig tijds geduld moesten oefenen; ja, dat hier de lijdzaamheid der heiligen in bestaat.

En ze vergeten eindelijk, dat God hen als menschen schep; dus naar ziel en lichaam, en dat ze dus geen volle menscheit gelukzaligheid en heerlijkheid genieten kunnen, zolang ze de helft van hun bestaan missen in het ontbloot zijn van hun lichaam.

Waar dan bij komt, dat al zulk zielebestaan door en door onschijnbaar is, want dat en de profeten vanouds, en de uitspraak van Jezus, en het getuigenis der apostelen, er de kerk des Heeren telkens en telkens weer bij

bepaalt, dat het niet uit is met de zaligheid uwer ziel; dat er ook daarna nog een *Avondmaal* heerlijkheid komt; en dat dan eerst de vrijheid der heerlijkheid van Gods kinderen zal geopenbaard worden.

En daarin nu ligt de betekenis van het vieren van den Hemelvaartsdag. Dan toch roept Gods Woord ons allen saam weer naar den Olijfberg, om getuige van Jezus opvaren in glorie te zijn; maar ook om van God zelf, door het getuigenis zijner engelen, de leering te ontvangen, dat deze hemelvaart alleen te verstaan is, zoo ge haar beziet in het licht van Jezus' wederkomst. "Deze Jezus zal alzo weerkomen, gelijk gij hem ten hemel hebt zien opvaren."

Immers zoo eerst is al den tijd, die tusschen Jezus' hemelvaart en zijn terugkomst verloopt, niets dan een *intermezzo*: een tusschenbedrijf, een overgangstoestand. Ja, ja, lang kan duren en eeuwen aan kan houden, omdat duizend jaren bij den Heere zijn als één dag; maar die toch, ook al duurde het reeds bijna twee duizend jaren, toch nooit iets anders dan een overgangstijdpunt zijn kan.

Hij ging, maar hij komt weder. Al geldt dus het "Volbracht" van Golgotha ten volle van het offer der Verzoening; het geldt volstrekt niet van het Middelaarswerk. Dat Middelaarswerk zal eerst dan volbracht zijn, als de Zoon het Koninkrijk aan God en den Vader zal overgeven en God zijn zal alles in allen.

Dus was het nog niet af bij de Hemelvaart, maar ging Jezus de hemelen binnen, om dit Middelaarswerk voort te zetten; om zijn offerande geldend te maken bij den Vader; om voor ons te bidden; om ons door zijn Geest en Woord te regeren; om voor ons tegen Satan te strijden; om zijn kerk bij de verworvene verlossing te beschutten en te behoeden; en aldus de eendelijke openbaring van zijn glorie en de glorie van Gods kinderen mogelijk te maken.

Ook van hem geldt dus: *Jezus werkt aldoor*. Hij is rusteloos bezig om ons plaatse te bereiden.

Maar ook hiermee loopt het Middelaarswerk niet ten einde; en voltooit zal dit groote, goddelijke Middelaarswerk eerst dan zijn, als diezelfde Jezus die van den Olijfberg ten hemel voer, uit dien hemel, met de kroon van het fijnste goud op het hoofd, zal terugkeeren naar deze zelfde aarde, om den antichrist te verdoen met den adem zijns monds, en al zijn verkoren volk te doen deelen in zijn glorie. Dan zullen al Gods kinderen, die reeds den hemel waren ingegaan, uit dien hemel met Jezus naar deze aarde wederkeeren; hunne zielen zullen weer met hun, dan verheerlijkt, lichamen vereenigd worden; de Bruid zal het Lam ontmoeten; heel Jezus' kerk zal, uit alle eeuwen saamgevoerd, hier op aarde voor haar Koning verschijnen; en dan zal het worden een nieuwe hemel en een nieuwe aarde; een aarde waarop gerechtigheid woont.

Ook gij, als ge sterft, gaat dus wel van deze aarde weg, maar om evenals Jezus eens tot deze aarde terug te keeren, en in eeuwig, eendloozen jubel, den lof uit te galmen van hem, die opvoer, maar wederkeerde, en din in glorie heerschen zal als de Middelaar, voor wien alle knie zich buigt, en wiens victorie over Satan, Dood en Zonde door alle tong beleden wordt.

KUYPER.

Amsterdam, 1 Mei 1891.

Wat van 1834 geldt, geldt evenzoo van 1886, ook van de Doleantie blijkt nu reeds in toenemende mate, wat prikkel voor verhoogd kerkelijk leven ze gaf.

Ongetwijfeld gaat zulk een kerkelijke beweging steeds gepaard met veel niet-gevoeg te betreuren bitterheid; een bitterheid soms, als de hartstochten opgewekt zijn, zoover gaande, dat ze het hart pijn doet.

Maar pijn doet elke insijding in wat zweert of krank is, en de zachte heelmeeesters hebben zelden het leven en de gezondheid gered.

Misschien had daarom dit pijnlijke wel kunnen gemedend worden, en van Doleerende zijde heeft men in het hachelijk oogenblik elk middel uitgeput, om een vredelievende oplossing mogelijk te maken; ja zelfs in *Een ernstig woord* de Haagsche Synode bezwoeren, om elke vreedzame oplossing niet af te snijden; maar wat baate dit? De Haagsche Synode heeft het zoo, en niet anders gewild. En dat men dit wilde bleek reeds kort na Januari, toen een Gereformeerde predikant, die eens eender trouwste broederen was, het op een vergadering van *Vrienden der Waarheid* uitsprak: "Het moet tot een kleine afdaling komen, en dan is alles weer gezond."

Doch hieraan is nu eenmaal niets meer te doen, en hiervoor blijft de verantwoordelijkheid op de manne der Synode rusten.

Reeds nu echter is het duidelijk door heel het land, wat kostelijke vrucht de Doleantie naar alle zijden afwerpt.

Voor eerst in de Ned. Gereformeerde kerken zelve, waar, en dit betekent iets, een overvaardigheid werd ontwikkeld, die zelfs den tegenstander verbaast; waar het kerkelijk leven gezonder vorm aannam; waar het gehele stuk der kerk tot klaarheid is gekomen; waar de taak der diaconie een andere opvatting kreeg; en een zuivere weg van reformatie geopend werd, die nog steeds verder door wordt getrokken.

Evenzoo voor de Christelijke Gereformeerde kerk, die, mede als vrucht der Doleantie, meer is gaan nadenken over haar eigen positie; zich rekenschap begint te geven van den weg dien ze sinds 1869 insloeg; en op weg is de ware catholiceit weer op te vatten, ter wering en uitbanning van elk separatistisch begrip. Iets waar wel tegenover staat, dat juist anderen zich meer in het separatisme vastzetten. Maar dit is een phase, die men doorworstelen moet. Ook geldt het *post nubila lux*!).

En eindelijk niet minder voor de Synodalen, die er zelve in roemen, zoo als juist, dank zij de actie der Doleantie, het kerkelijk leven ook onder hen is wakker geschild; velen uit hun droomerig nietsdoen

zijn opgewaakt; en op menig terrein van barmhartigheid een activiteit wordt ontwikkeld, die tot dankbaarheid stemt. Huisbezoek, catechisatie, alles is nu actief geworden. Menschen die nooit ter kerke kwamen, komen er nu.

En dat deed alles de Doleantie. Ja, ze deed meer.

Ze maakte ook een heilzame schifting. Ze lei voorgoed het zwijgen op aan die vele roepers, die een hoog woord wilden spreken, maar nu van achteren gebleken zijn, den moed te missen van hun overtuiging.

Daardoor zijn de Modernen en Irenischen vrij in hun beweging geworden, en kan de uitkomst ons leeren, wat in deze Synodale kerk, die nu het Gereformeerde element bande of tot zwijgen doemde, uit deze zonderlinge vermenging van modernisme en irenisme staat geboren te worden.

Wie weet, misschien mocht dit in 's Heeren hand nog eens het middel zijn, om de Irenischen van de dwaling hun wegs te bekeeren.

Of is het niet opmerkelijk, hoe reeds een man als Prof. Gunning aan de Leidse universiteit op één uiterst belangrijk, en, mits hij consequent is, zeer ver reikend punt van zijn dwaling terugkwam?

Van Synodale zijde wierden we ditmaal verraast door het bericht, dat de heer Dr. van Oosterzee, predikant te Slidrecht, Slidrecht verlaten gaat en uitwijkt naar de Oost.

Men voelt waarom dit bericht in hooge mate onze opmerkzaamheid trok.

Na de Doleantie toch was Slidrecht de eenige plaats in ons land, waar men onder de Synodalen nog een oogenblik den moed greep, om aan het Modernisme den handschoen toe te werpen.

Overal elders boog men in als een gekalkte wand; maar te Slidrecht openbaarde zich verzet.

Dr. Liefstuck was er uit Friesland beroepen, en Dr. Liefstuck stond bekend als een prediker en schrijver, die openbaarweg den Christus naar de Schriften loochende.

Vandaar verzet van de belijders te Slidrecht. Een vonnis tegen Liefstuck van de Sneeker Classis. Een vonnis vóór Liefstuck van Friesland's Provinciale bestuur. Nieuw verweer in de Classis van Dordt. Eindelijk komt de zaak voor de Synode. En het eind is, dat het Provinciaal kerkbestuur van Zuid-Holland, bijna geheel uit dusgenaamde orthodoxen samgesteld, het noodige fiat verleent, om dezen wolf uit Friesland op de schaapskooij van Slidrecht los te laten.

De strijd was dus verloren. Smadelijk verloren zelfs. Sommiger conscientie was bitterlijk bezoodeld. Vooral zoo men zich te binnen brengt, met welk een Jezu-vuur dezelfde mannen in dezelfde collegien tegen belijders des Heeren in zake de Doleantie gewoed hadden.

Er lag daarom iets troostrijks in de gedachte, dat althans de orthodoxe predikant van Slidrecht wel ten passen achterwaarts trad, maar toch nog niet geheel week.

De naam dien hij droeg schijnt tot dien moed beziel te hebben. Hij was een Van Oosterzee, en iets van het enthousiasme van zijn vader in hem gevaren.

Vandaar het bericht, destijds uit Slidrecht gekomen, dat Dr. van Oosterzee een combinatie gemaakt had, om een Evangelisatiegebouw te stichten, en hierin te spreken, als zijn moderne collega in de kerk den kansel betrad.

De poging was zwak, het is zoo. Ze was te onschuldig. Men bleef schotvrij. Er stak geen beginsel in. Het was oppleisteren, waar houweel en zwaard noodig was.

Maar het hart deed het toch goed, dat niet van elk protest was afgezien.

Het vroolijk licht van den heldenmoed brande wel niet meer in Slidrecht; maar er gloorde dan toch nog een rookende vlam. Waarom zoudt ge die uitblussen?

Doch zie, ook die hope heeft teleur gesteld.

Blijkbaar is aan Dr. van Oosterzee zelf al spoedig de onhoudbaarheid en onproffiteelheid van zulk een valsche positie gebleken.

Dat gaf toch niet.

Daar vorderde men niet med.

En zoo gaf hij het op; en nu gaat hij naar Indië.

Voor onze Oost nog zoo kwaad niet, maar voor Slidrecht tragisch en droef.

En nu is deze kleine historie wel afgespeeld op een vergeten dorp, maar nochtans ligt er in die kleine historie een ontzettend getuigenis der teiten.

Er blijkt toch uit, dat het onder de Synodale hiërarchie in volstrekt *onmogelijk* is, den kerkrechtelijken strijd tegen de verloochening en loochening van onzen eenigen Heere en Zaligmaker principieel aan te binden.

Of wil men, dat die strijd wel is aan te binden, maar dat hij onveranderlijk op een triomf te meer voor het ongelof uitloopt.

Tot eindelijk de man, die nog het moedigst streed, het veld ruimt en naar overzee gaat.

Vandaar dat in onze grootere steden de Synodale Gereformeerden en Confessioneele zoo stil als een muus in den heek kruijen, omdat ze weten dat de kat op wacht zit en loert om het muise te vangen.

We blijven tegen de benaming van *valsche kerk* voor het Synodaal Genootschap principieel bezwaar koesteren, en twijfelen niet, of bij nader inzien, zal men ons moeten toegeven, dat die naam hier niet toepasselijk is.

Daarom veroorloven we ons te wijzen op

het principieel verschil dat bestaat tusschen een *valsche kerk*, een *schijnkerk* en een *tegenkerk*. Drie namen, die men het best verstaat, als men ze eerst toepast op den Christus.

In de Heilige Schrift is ons voorzegt, dat er tweeërlei zou komen: 1<sup>o</sup>. valsche Christussen (Matth. 24 : 24) en 2<sup>o</sup>. anti-Christussen of tegen-Christussen (1 Joh. 2 : 18). Anti toch beteekent tegen.

Is nu een *valsche Christus* hetzelfde als een *tegen-Christus*; of, om het Grieksche woord te bezigen: is een *Pseudo-Christus* hetzelfde als de *Anti-Christus*?

Natuurlijk neen. Een Pseudo-Christus is iemand, die, op grond van de profetie dat er een Messias komen moet, zich valscheij opwerpt alsof hij die Christus, die Messias ware.

Dit is dus iemand, die nooit aan Christus geloofd heeft, buiten de kerk staat, en zich nu als de beloofde Messias opwerpt, of wel zich in de plaats van den echten Christus dringt.

De *Anti-Christus* is daarentegen, naar luid van 1 Joh. 2 : 18, iemand, die in den kring der Christenen geleefd heeft, er nu uitgaat, en principieel zich tegen het denkbeeld stelt van den Messias, en alzo beiden, den Vader en den Zoon, loochent (vs. 22).

De Valsche Christus zegt: Er moet een Messias zijn. Jezus was het niet. Maar ik ben het.

De Tegen-Christus zegt: Er moet *geen* Christus zijn. En daarom stel ik mij principieel tegen den Christus over.

Hierbij is nu nog in onze eeuw de *Schijn-Christus* gekomen in de filosofie. Een phantoom, dat zich toot met de schaduwen van den Christus, en zijn schijn slechts misbruikt om ingang bij de schare te vinden.

Deze drie moet men dus wel en scherp onderscheiden: 1<sup>o</sup>. de pseudo-Christus of valsche Christus, 2<sup>o</sup>. de anti-Christus of tegen-Christus, en 3<sup>o</sup>. de Ceno-Christus 1) of schijn-Christus der filosofie.

En past men dit nu toe op de kerk, en onderscheidt men dus tusschen de *valsche-kerk*, de *tegen-kerk* en de *schijnkerk*, dan is men er.

Doch hierover een volgend maal.

Het formele recht om een instituut, waarvan men lid was, te verlaten, zal nu wel door niemand meer worden betwist. Dit kan thans als vaststaande gelden. Blijft dus nog slechts de tweede vraag, t. w. of de kerk, ook in dat geval, nog eenige rechtsmacht, ter uitoefening van kerkelijke discipline, over den weggeloopte behoudt.

Dat b. v. hier te Amsterdam seer vele leden der aloude Gereformeerde kerk, nadat ze in 1886 nogmaals tot reformatie kwam, getoond hebben, niets meer met haar uitstaande te willen hebben, zal wel door niemand ontkend worden. Week aan week ziet men gansche scharen met haar te doopen kinderen d. diensten der Ned. Geref. kerk voorbijgaan, en den Doop bij het Synodale nieuwe tegen-instituut zoeken. Zoo doet men met den Doop; zoo met het Avondmaal; zoo met den Dienst des Woords; zoo met de bevestiging van het huwelijk; zoo met de kerkelijke ambten; zoo met de collecten, de scholen, de weeshuizen, en wat niet al.

De zaak is dus niet verborgen, maar openbaar. Minstens een schare van 100,000 ingezetenen van Amsterdam gaf bevestiging, op allerlei manier te kennen: 1<sup>o</sup>. dat ze niets meer met de Ned. Geref. kerk uitstaande wil hebben; en 2<sup>o</sup>. dat ze, voor zooverre ze iets kerkelijks zoekt, dit zoekt bij het nieuwe Synodale tegen-instituut.

Week aan week heeft de Ned. Gereformeerde kerk de leden opgeroepen, nu vier jaren lang, om hun naam op het duplicaat-lidmatenboek te doen plaatsen; maar deze breede schare gaf hier nooit gehoor aan.

Feitelijk mag en moet dus geconstateerd, dat deze schare daadwerkelijk verklaard heeft, niet meer tot het instituut der Ned. Gereformeerde kerk te willen behooren, en beschouwd te willen worden als leden van het Synodale, in 1886 nieuw opgerichte tegen-instituut. Want wel is volkomen, waar, dat uit deze breede schare hoogstens een bevolking van 20,000 zielen, de godsdiensttoelingen eenigszins regelmatig bezoekt, zoodat in alle Synodale diensten sijn per week nog nauwelijks 10,000 personen zich vinden laten; maar in geval van doop of trouw gaan toch ook de anderen naar datzelfde instituut.

En zoo ontstaat dan de vraag, in welke positie de Nederlandsche Gereformeerde kerk, en speciaal haar college van Opzieners, tot deze afgewekene schare staat.

En dan dient geantwoord: 1<sup>o</sup>. dat deze kerk al hare leden, die ze op 16 December 1886 bezat, heeft te handhaven in de rechten, die ze in haar kring op dat oogenblik bezaten; zoodat wie tijdelijk afdoelde, als een verdoelde, en niet als een heiden of tollenaar wordt beschouwd; 2<sup>o</sup>. dat ze door vermaan en waarschuwing en drang der liefde, alles doen moet wat in haar vermogen is, om haar afgedoelde leden, van verdere afdoeling terug te houden, en zoo mogelijk tot terugkeer te bewegen; maar 3<sup>o</sup>. dat ze *geen* institutionele rechtsmacht meer bezit, om met de kerkelijke discipline tegen de zondigen op te treden.

Dit volgt in de eerste plaats uit den aard der kerkelijke discipline zelve. Wij leggen niet als de Roomsche kerk boetedoening op. Alle kerkelijke discipline bestaat in bestraffing met het woord, en voorts in afhouding van het Avondmaal en uitsluiting door den ban. Nu is ambtelijke bestraffing niet den woerde onuitvoerbaar zoo de persoon, na geciteerd te zijn, niet verschijnt; en mist haar zedelijken grond, naardien ze noodzakelijk de hier niet aanwezige erkenning van het ambt door

1) Deze term komt niet voor, maar staat op één lijn met Antichristus, Gnosticus enz.

den te kastijden persoon onderstelt. En evenzoo is een onmogelijk, iemand uit te sluiten, die buiten staat, of iemand te werven van het Avondmaal, waar hij tot geen prijs komen wil.

Volgt ten tweede uit de *ongeoorloofde*heid van zulk een discipline in rechten.

Maakt iemand, die lid van uw kerkelijk instituut is, zich b. v. aan echtbreuk schuldig, zoo is het plicht van den kerkeraad, hem te dagen, getuigen te hooren, de zaak te onderzoeken; en kan het plicht zijn, hem zelfs openlijk af te lezen. En dit alles kan, zoo hij lid van uw instituut is en wil zijn. Wil hij dit daarentegen niet, en gingt ge dan toch openlijk zulk een beschuldiging tegen hem inbrengen, zoo zou hij u dagen voor den rechter, en de rechter zou u veroordeelen.

En volgt ten slotte uit den *grondslag* van de kerkelijke tucht. Deze was namelijk steeds de *vrije onderwerping*. In Israëls kerk niet. Daar beslist de geboorte. Zoo ook bij Rome. En in het algemeen in de Staatskerk, en dusgenaamde volkskerk. Maar niet in een kerk van Christus, waar alleen grondslag is, dat ge met het hart geloofd en met den mond belijdt. Vandaar dat op de gedoopten, die nog geen belijdenis deden, geen andere discipline kan toegepast, dan dat men ze buiten zijn instituut sluit, als de zondigen in wie de kerk zich bedrogen ziet.

En vraagt men nu ten slotte, of het ambt dan niet over alle gedoopten gaat, zoo moet hier onderscheiden. De kerk van Christus is over de geheele aarde verspreid. Dit maakt indeelingen noodzakelijk, die ten eerste plaatselijk zijn, zoodat een ambtsdrager te Petersburg geen de minste kerkelijke rechtsmacht bezit over een kind Gods in Londen. Maar deze indeeling gaat ten tweede naar de talen. Een ouderling der Fransche kerk in Amsterdam besit niet de minste rechtsmacht over een lid der Engelsche kerk aldaar. Deze indeeling gaat ten derde naar de belijdenis. Te Rotterdam is een Lutherse en een Gereformeerde kerk, maar rechtsmacht bezitten deze kerken alleen binnen haar eigen kring.

En zoo ook gaat deze indeeling ten leste naar de kerkorde, of naar het instituut. Er bestaat hier in Amsterdam een Christelijke, een Oud, een Nederduitsche Gereformeerde kerk, alle met eigen instituten. En bijaldien nu de Christ. Geref. kerk een banvoornis sloeg over een lid der Ned. Geref. kerk zou ieder verbaasd open, en niemand zou deze rechtsmacht erkennen.

Alles komt hier dus aan op de vraag, of uw kerk al dan niet de eenige, de absolute, de volstrekt ware is. Iadieu ja, dan bestaat er geen instituut naast uw instituut; geen ambt naast uw ambt; dan is er geen indeeling denkbaar. Dan zijn er of leden uwer kerk, of seclarissen, of heidenen en tollenaars. En zoo leert Rome het, omdat Rome niet onderscheiden kan noch wil tusschen de zichtbare en onzichtbare kerk.

Houdt men daarentegen dit gronddogma der Hervorming vast, dan volgt hieruit, dat wel de *onzichtbare kerk* één is, maar de zichtbare gesplitst, gedeeld en onderscheiden. En dan spreekt het vanzelf, dat dit ook deeling, splitsing en onderscheiding teweegbrengt in het arbeidsveld, in den levenskring, en in de ambtelijke bevoegdheid.

Ze er zeker moet dus vastgehouden aan den grondregel, dat *alle* gedoopten en *alle* belijders eigenlijk bij u hooren, en dat ze door elders te blijven verkeer, iets minder hebben en veelszins zondigen. En zeer zeker brengt dan den plicht mee, om rustelooze propaganda de gedoopten en de belijders tot u te lokken. Maar dit is dan ook een propaganda, waartoe ge uit uw kring uitgaat, om anderen te winnen, en deze straks uit hun kring in uw kring over te brengen.

Doch hieruit volgt dan ook, dat ge, uit uw kring uittrekkende, elk recht mist, om *buiten* uw kring ambtelijke rechtsmacht uit te oefenen. Lokken is niet straffen. Tot straffen kan het eerst komen, als ge ze gewonnen hebt, en ze uw rechtsmacht weer erkennen.

Nu doen ze dit niet. Ze verwerpen uw ambt. En hun is dit tot zonde. Maar voor u is er geen andere weg, om die rechtsmacht te herwinnen, dan in de paden der dienende liefde.

Alle poging om *gezag* op te houden, waar het niet meer erkend wordt, werkt op kerkelijk terrein juist het *omgekeerde* van wat ge beoogt.

Het lokt niet en trekt niet; maar stoort af.

We durven hopen, dat de bezwaarden van Dr. Wyminga na de hiermede door ons gegeven toelichting bevredigd zullen zijn. Ook zij zullen thans niet meer het recht betwisten, om uit kerk in kerk over te gaan, bijaldien men oordeelt, dat die andere kerk *zuiverder* is. En evenzeer toegeven, dat het oordeel of zulk een kerk zuiverder is nooit kan staan aan de kerk die men verlaat, maar moet verblijven aan den persoon die overgaat. Formeel geven ze dus het recht om uit te treden toe. En evenzoo zullen ze thans hebben ingesien, dat de kerkelijke rechtsmacht van de kerk een einde neemt, zoodra een lid aan zijn kerk den scheidsbrief send.

Slechts één punt zij nog nader uiteengezet.

Men werpt tegen, en zeer terecht, dat het de zenuw van de kerkelijke tucht ten deele doorsnijdt, zoo men iemands recht, zij het ook slechts *formeel* erkent, om zijn kerk te verlaten, overmits hij dan, zoodra de kerkeraad een procedure tegen hem aanvaagt, doodleuk zijn lidmaatschap opzegt en er uitloopt om alzo van alle rechtsvervolg ontslagen te zijn. En dit is ook zoo. Dit is feitelijk de toestand, en van alle bestaan naast elkander van zulke kerkelijke instituten het onvermijdelijk gevolg. Wat baat het nu echter, of men al zegt, dat dit stuitend en hinder

lijk is en da aan toe staan weg.

Stel nu, gij niet wegwloopt citeert ge het tot hem. Il waar blijft nu niet ge dus zelf baat. Kerker bereiklen, die rechtspraak o

Vroeger b Staat. Wie he hij er niet we ter hebben de ling gesloten veringstractat volgingen, m van patente m denkbaar, d verbonden, o te ontwijken, niet aan te ne niet baten, d nog zeggen k alle kerkeme

Om dit ech men zich niet De rechtspraak hebben, om l ken, en daan van het recht wrake van he dus de kerkel dan zou zeer denking zwaa zoo. De kerkel schending, en wrake te make crimineele reel kerkelijke rechts ligheid der g eerste plaats geheel, en in enkele lid. O een waken, d onthelligd w nu hiermede d dra ze doortas nooit van p wordt gewone des Avondmaa door uitzetting onverstaabaar onderstelt dat prijs stelt. Alle maal komen v is: „Gij moog tot elken prijs is het denkbaa nit.“ Maar taal u Avondmaa eigener beweg verklaart, niets willen weten, e hebben, om to niet, of: Gijn En wat hem het evenzeer i het ambtelijke ge en wegwalt, z meer erkent. G gelijk elk ande lijk gewicht k goede, in de s

De zaak mo andere zijde o begerlijk zijn, wil. Dan erla kracht. De k belijdenis, zoo 1<sup>o</sup> machtig in zo de conscient niet weggaaan. O gaat hij weg n en moet gij str om het verloren en naar de kud nooit moet de u om heerscha Dat werkt altoo ge het besef in Godswege gelo en hem tooner uw kerk het b

De fout ligt tucht dwang m over dengene d dat de kerk nie liefde en bemin dat, en men z wegwloopt, hoort door zijn heeng in vrijwillige ba Ook in de B daarom de zaak Ook op de cate moeten weten d zuiverste en hec inrichting heeft. hoezeer ook foru toch door zulk en zich vervree Zoo werpt ge h tie. Dien angel dien angel zult

En geldt het kerk, *sonder* dat belijdenis is, wel tus het uit, d de andere kerk tensij wel vastt tucht in leer o moest het ook n kerken en de Ch door zou men sterken, en beide kwaad in de gen

Nu er reeds o van de predicati Catechismus v verschenen zijn, over deze predi een kort woord

Niet alsof er g